

## **11. Romeinen 11.1-36 - Houdt God Zich aan zijn belofte van heil voor Israël?**

### **a) Romeinen 11.1-10 - God heeft Israël niet verstoten**

Paulus stelt een voor de hand liggende vraag, die hem misschien ook werd gesteld door zijn critici. : "Heeft God Zijn volk verstoten?" (Rom. 11.1). Zijn antwoord is krachtig: "Volstrekt niet!" Maar wat betekent dit? Zegt Paulus hiermee dat heel Israël uiteindelijk behouden zal worden? Of bedoelt hij iets anders? De argumentatie die volgt in het tweede deel van Rom 11.1b-5 laat zien wat Paulus bedoelt.

Eerst bewijst Hij dat God zijn volk niet heeft verstoten door op zichzelf te wijzen. Hij is immers zelf een Israëliet, en nageslacht van Abraham. Hij is trouwens geen Jood, maar uit de stam Benjamin. (Rom. 11.b) Dat dit bewijst dat God Zijn volk niet heeft verstoten, laat zien dat dit 'niet verstoten' duidt op het feit dat mensen uit dat volk tot geloof kunnen komen in Christus om gerechtvaardigd en behouden te worden.

Vervolgens herinnert Paulus zijn lezers aan de geschiedenis van Elia. Toen Elia dacht dat hij als enige trouw was gebleven, antwoordde God dat Hij Zich zeventuizend mannen had overgelaten die de knie voor Baäl niet hadden gebogen (Rom. 11.2-4). Dat Paulus dit als voorbeeld gebruikt om aan te geven dat God Zijn volk in de tijd van Paulus niet had verstoten, is omdat God's beloften blijkbaar doorgaan, ook met een kleine minderheid van Christus-getrouwe Joden.

Ten slotte past Paulus dit toe op zijn eigen tijd: "Zo is er dan ook in deze tegenwoordige tijd een overblijfsel ontstaan, overeenkomstig de verkiezing van de genade." (Rom. 11.5-6) Dat er een overblijfsel is bewijst dat God Zijn volk niet heeft verstoten. Dit betekent dus niet dat alle Israëlieten behouden worden. Paulus bewijst juist het tegendeel. Hij laat zien dat er onder Israël nog steeds mensen zijn die in Christus geloven. Binnen Paulus' verdere argumentatie lijkt de vraag vooral te gaan over de vraag of God Israël zo heeft verworpen dat er geen weg tot redding meer openstaat. Paulus antwoordt met een nadrukkelijk: "Volstrekt niet." Er is immers nog altijd een gelovig overblijfsel.

Paulus onderstreept ten overvloede dat dit overblijfsel samenhangt met Gods verkiezende genade. Het heeft niets te maken met hun pogingen om de Thora te houden. (Rom. 11.5-6)

Daarmee komt Paulus bij de volgende vraag constatering. "Wat Israël zoekt, dat heeft het niet verkregen, maar het uitverkoren deel heeft het verkregen en de anderen zijn verhard." (Rom. 11.7) De uitdrukking "wat Israël zoekt" sluit aan bij Romeinen 9.30-31. Israël zocht gerechtigheid door de Thora, maar bereikte die niet, namelijk zij die door het geloof in Christus gerechtvaardigd zijn (vgl. Rom. 8:33). De overigen zijn verhard.

Je kunt dit gedeelte lezen alsof God besloot wie van Israël wel en niet zou geloven. Je kunt ook denken dat de "ogen om niet te zien en oren om niet te horen", erop duidt dat God hen die niet in Christus geloofden, overgaf aan hun ongeloof. Paulus citeert hier uit Jes. 29.10, Jes. 6.9 en Eze. 12.2, waar de blindheid en doofheid Gods straf was wegens ongehoorzaamheid en geef eeuwig besluit.

Dat David (Ps. 69. 23) wordt geciteerd, is omdat David daar degenen onder zijn eigen volk die hem naar het leven stonden, toewenste dat ze straf zouden ontvangen. Hij bad tot God dat ze zouden struikelen. Ik ben wel wat voorzichtig nu, maar kan me voorstellen dat dit struikelblok dat David

noemt, een verwijzing is naar Christus zelf, die in Rom. 9.32-33 een steen des aanstoots, dus een struikblok is. Israël struikelde omdat het de gerechtigheid niet door het geloof zocht, maar door de werken van de Thora. In Rom. 11.11 gaat Paulus verder over dit struikelblok.

### **b) Romeinen 11.11-15 - Zendingsopdracht voor de gelovigen**

De vraag in Romeinen 11:11 sluit nauw aan bij het slot van hoofdstuk 9. Daar heeft Paulus gezegd dat Israël over Christus is gestruikeld, de steen des aanstoots (Rom. 9.32-33). Nu vraagt hij of dat struikelen betekent dat zij wel moesten vallen. Duidt Paulus hier wellicht op hoe Israël Christus verwierp en liet kruisigen? Alsof er daarna geen weg terug meer was? Alsof ze wel moesten vallen en blijven liggen? Zijn antwoord luidt opnieuw: "Volstrekt niet." Hun struikelen had een plaats in Gods heilsplan, maar sloot de mogelijkheid van bekering en geloof in Christus niet uit. Waar Paulus zelf een voorbeeld van was.

Paulus benoemt zelfs iets positiefs in het vallen van Israël. Daardoor is immers de zaligheid tot de heidenen gekomen. (Rom. 11.11) Ik denk dat Paulus doelt op de voortgang van de heilshistorie: Door de kruisdood en opstanding van Christus ging het Evangelie de wereld in. Paulus zegt erbij dat de zaligheid van de volken bedoeld is om Israël "tot jaloersheid te verwekken." (Rom. 11.11) Ik denk dat we dit moeten zien in de missiologische zin, niet eschatologisch. Het gaat Paulus er om dat de gelovigen uit de volken in Rome hun Joodse stadsgenoten naar Christus trekken. Een garantie dat dit ook lukt wordt niet gegeven, maar de aanvuring is sterk.

Het ongeloof van veel Joden heeft een belangrijke plaats gekregen in Gods heilsplan. Doordat de Joodse leiders Christus verwierpen en de synagogen zich vaak tegen de verkondiging van het evangelie keerden, ging het evangelie in toenemende mate naar de heidenen. Hun val werd daardoor tot rijkdom voor de wereld.

Paulus vervolgt: "Indien dan hun val rijkdom betekent voor de wereld en hun verlies rijkdom voor de heidenen, hoeveel te meer hun volheid!" (Rom. 11:12) Met "hun val" en "hun achteropkomen" doelt Paulus op het ongeloof van een groot deel van Israël. Daartegenover staat "hun volheid."

Ik denk dat het begrip "volheid" betekent dat Joden door het geloof in Christus behouden worden. Als Paulus doelt om een groot aantal Joden, dan zal hij niet bedoelen 'alle' Joden, net zo min als hij in Rom. 11.25 met de 'volheid der heidenen' zal doelen op alle heidenen. Ik denk dat hier te maken hebben met een wens van Paulus, in overeenstemming met Rom. 9.1-3. Paulus geeft hier geen eschatologische garanties dat zoiets als een nationale bekering zal plaatsvinden. Paulus denkt bovendien, vermoed ik, niet aan een verre toekomst, maar aan zijn eigen bediening. Hij schrijft immers meteen daarna:

Want tegen u, heidenen, zeg ik: Voor zover ik de apostel van de heidenen ben, maak ik mijn bediening heerlijk, om daardoor zo mogelijk mijn verwanten wat betreft het vlees tot jaloersheid te verwekken en enigen uit hen te behouden. (Rom. 11.13-14)

Zijn verlangen is dat zijn werk onder de heidenen Joden ertoe brengt eveneens in Christus te geloven. Opvallend is dat Paulus niet spreekt over de bekering van heel Israël, maar over het behouden van "enigen" uit zijn volksgenoten. Zijn aandacht ligt bij zending in zijn eigen tijd. "Tot jaloersheid wekken" is Paulus' bediening om zijn volksgenoten tot Christus te brengen.

In Rom 11.15 vat Paulus zijn gedachte nog eenmaal samen: "Want als hun verwerping verzoening voor de wereld betekent, wat betekent dan hun aanneming anders dan leven uit de doden?" (Rom. 11.15) De "verwerping" betekent uiteraard niet dat God Israël zou hebben verworpen, daar gaat Paulus in zijn brief tegenin. Het lijkt te duiden op Gods afwijzing van hen die Christus verwerpen. Daardoor kwam het evangelie tot de volken en werd de wereld met God verzoend.

De "aanneming" is Gods aanvaarding van Joden die tot geloof in Christus komen. Dat noemt Paulus "leven uit de doden". Zoals hun verwerping zegen bracht voor de wereld, zal hun aanneming door God, als ze tot geloof komen, "leven uit de doden" zijn. Dat is de prachtige verwachting van vernieuwing waar de gelovigen uit de volken al deel aan hadden, zoals we zagen in Rom. 6:13. Daar geeft Paulus opdracht: "Stel uzelf beschikbaar aan God als mensen die uit de doden levend geworden zijn." Zoals heidense gelovigen geestelijk levend zijn geworden, zullen Joden die in Jezus gaan geloven hetzelfde gaan meemaken.

Daarmee onderstreept Paulus opnieuw zijn hoofdgedachte: God heeft Zijn volk niet verstoten. Integendeel, ook voor de Joden die nu nog niet geloven staat de weg naar Christus open. Juist daarom zet Paulus zich met zoveel toewijding in om ook onder zijn eigen volk het evangelie te verkondigen.

### **c) Romeinen 11.16-24 - de edele olijfboom**

Paulus werkt zijn betoog nu uit aan de hand van het beeld van een olijfboom. Hij maakt een overgang naar dat beeld met: "En als de eerstelingen heilig zijn, dan het deeg ook; en als de wortel heilig is, dan de takken ook." (Rom. 11.16) De meeste uitleggers zien de eerstelingen en de wortel als de aartsvaders. Dat past goed bij de context. Paulus heeft immers al in Romeinen 9 uitvoerig gesproken over Abraham, Izak en Jakob. Bovendien zal hij in Romeinen 11.28-29 zeggen: "Zij zijn geliefden omwille van de vaders. Want de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk."

De wortel is dan het fundament dat God heeft gelegd in Zijn verbond met de vaders. Dit betekent niet dat iedere afstammeling automatisch behouden is. Dat heeft Paulus juist in Rom. 9 ontkend. Maar het betekent wel dat God Zijn heilshandelen met Israël niet heeft opgegeven. Daarom kunnen natuurlijke takken opnieuw worden geënt.

Met deze woorden maakt Paulus de overgang naar het beeld van de olijfboom. De wortel is heilig, en daarom zijn de takken die daaraan verbonden zijn, ook heilig. Vervolgens legt hij uit dat sommige natuurlijke takken zijn weggebroken en dat wilde takken ervoor in de plaats zijn geënt.

Als nu enige van de takken afgerukt zijn, en u, die een wilde olijfboom bent, in hun plaats bent geënt en mede deel hebt gekregen aan de wortel en de vettigheid van de olijfboom..." (Rom. 11.17)

De natuurlijke takken die zijn afgerukt, zijn de Joden die Christus hebben verworpen. Zij zijn van de boom weggebroken vanwege hun ongeloof. De Joden die Jezus volgen in de gemeente van Rome zijn de natuurlijke takken die nog steeds aan de wortel van Gods verbond verbonden zijn. De wilde takken zijn gelovigen uit de volken. Zij maakten van nature geen deel uit van Gods verbondsvolk, maar zijn door het geloof in Christus op de edele olijfboom geënt en daar volkomen mee samengegroeid.

Paulus gebruikt dit beeld om de gelovigen uit de volken tot bescheidenheid te manen. "Beroem u niet tegenover de takken. En als u zich beroemt: U draagt de wortel niet, maar de wortel u." (Rom. 11.18). Gelovigen uit de volken hebben geen reden om neer te kijken op ongelovige Joden. Alles wat zij bezitten, hebben zij ontvangen. Zij zijn immers niet de oorsprong van Gods heilsplan, maar hebben door Gods genade deel gekregen aan de beloften die God aan Israël had gegeven.

Misschien zullen de gelovigen uit de volken zeggen: "De takken zijn afgerukt, opdat ik geënt zou worden." (Rom. 11.19) Paulus ontkent dat niet, maar hij voegt er onmiddellijk aan toe: "Dat is waar. Door ongeloof zijn zij afgerukt en u staat door het geloof. Heb geen hoge dunk van uzelf maar vrees." (Rom. 11.20)

Het verschil tussen de weggebroken takken en de geënte takken is dus niet afkomst, maar geloof. De Joden zijn niet weggebroken omdat zij Jood zijn, en de heidenen zijn niet geënt omdat zij heiden zijn. Ongeloof brak de natuurlijke takken af; geloof entte de wilde takken in. Daarom past hoogmoed geen enkele gelovige.

Paulus vervolgt: "Want als God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, is het ook mogelijk dat Hij u niet spaart." (Rom. 11.21). Daarmee waarschuwt hij de gelovigen uit de volken dat ook zij alleen door het geloof blijven staan. Wie meent veilig te zijn vanwege zijn afkomst of zijn plaats binnen de gemeente, vergist zich. Gods goedertierenheid blijft alleen rusten op hen die in het geloof volharden. Daarom schrijft Paulus:

Zie dan de goedertierenheid en de strengheid van God: strengheid over hen die gevallen zijn, maar goedertierenheid over u, als u in de goedertierenheid blijft; anders zult ook u afgehouden worden. (Rom. 11.22)

Paulus tekent hier twee kanten van Gods handelen. Hij is streng tegenover hen die in hun ongeloof volharden, maar goed voor hen die in het geloof blijven. Zijn waarschuwing is ernstig: ook gelovigen uit de volken mogen nooit denken dat zij vanzelfsprekend deel hebben aan Gods volk.

Vervolgens richt Paulus de aandacht opnieuw op de Joden die nu nog niet geloven.

En ook zij zullen, als zij niet in het ongeloof blijven, geënt worden; want God is machtig hen opnieuw te enten. (Rom. 11:23)

Hier ligt opnieuw de hoofdgedachte van dit hoofdstuk. God heeft Zijn volk niet verstoten. De natuurlijke takken kunnen opnieuw op hun eigen olijfboom worden geënt, indien zij tot geloof in Christus komen. Paulus spreekt hier niet over een onvermijdelijke toekomstige gebeurtenis, maar over een mogelijkheid die openstaat voor iedere Jood die zijn ongeloof opgeeft.

Dat blijkt ook uit de voorwaardelijke formulering: "als zij niet in het ongeloof blijven." Hun wederinplanting is verbonden met geloof in Christus, niet met hun afkomst. Paulus sluit zijn beeld af met een argument dat vanzelf spreekt.

Want als u afgehouden bent uit de olijfboom die van nature wild was, en tegen de natuur in op de tamme olijfboom geënt bent, hoeveel te meer zullen zij, die natuurlijke takken zijn, geënt worden op hun eigen olijfboom. (Rom. 11.24)

Als God heidenen, die van nature buiten Zijn verbond stonden, op deze olijfboom heeft geënt, hoeveel gemakkelijker zal Hij dan mensen uit het volk Israël opnieuw enten op de boom waartoe zij van nature behoren.

Het beeld van de olijfboom laat daarmee zien dat er uiteindelijk maar één volk van God is, met één heilige wortel. Joden en heidenen hebben daaraan alleen deel door het geloof in Christus. Voor gelovigen uit de volken is er daarom geen plaats voor hoogmoed. Voor ongelovige Joden is er evenmin reden tot wanhoop, want God is machtig hen opnieuw te enten wanneer zij tot geloof komen.

#### **d) Romeinen 11:25-36 - '...En zo zal heel Israël zalig worden.'**

Na het beeld van de olijfboom komt Paulus tot de kern van zijn betoog.

Want ik wil niet, broeders, dat u geen weet hebt van dit geheimenis (opdat u niet wijs zou zijn in eigen oog), dat er voor een deel verharding over Israël is gekomen, totdat de volheid van de heidenen is binnengegaan. En zo zal heel Israël zalig worden."(Rom. 11.25-26)

Deze woorden behoren tot de meest besproken verzen uit de Romeinenbrief. Toch moeten we oppassen dat we ze niet lospellen van de hoofdstukken die eraan voorafgaan. Paulus heeft in de hele brief aan de Romeinen tot nu toe stap voor stap een betoog opgebouwd. Alleen vanuit dat betoog kunnen we deze woorden goed begrijpen.

Paulus heeft omstandig gezegd dat niet heel Israël werkelijk volk van God is; hij heeft geschreven dat redding alleen door geloof is; hij heeft beargumenteerd dat er voor God geen onderscheid is tussen Jood en Griek wat betreft de beschikbaarheid van de zaligheid en de geloofsmethode om daar deel aan te krijgen. Dan zou het toch wel eigenaardig zijn als Paulus in Rom. 11.26 ineens iets totaal anders zou beweren. We mogen juist verwachten dat hij zijn lange betoog van Rom. 1-11, afsluit met een samenvatting van wat hij daarvoor had gezegd, en in ieder geval niet iets waarmee hij al het voorgaande zou tegenspreken.

In vers 25 waarschuwt Paulus de gelovigen uit de volken dat zij zich niet boven de ongelovige Joden moeten verheffen. Dat sluit rechtstreeks aan bij het beeld van de olijfboom. Sommige natuurlijke takken zijn weggebroken vanwege hun ongeloof, terwijl gelovigen uit de volken op de boom zijn geënt. Maar God is machtig de natuurlijke takken opnieuw te enten wanneer zij tot geloof komen (Rom. 11.23).

Paulus noemt wat hij nu gaat zeggen een "geheimenis"(Gr: *mysterion*) Daarmee bedoelt hij geen verborgen leer over de eindtijd, of iets dat zijn lezers eerder niet konden weten en wat Paulus door dit nu op te schrijven, bekend maakt. Het gaat om iets dat voor de komst van Christus onbekend of onduidelijk was. Een geheimenis is een onderdeel van Gods heilsplan dat vroeger verborgen was, maar nu door God is geopenbaard door Christus en aan de apostelen bekendgemaakt om verkondigd te worden.

Paulus noemde deze "verharding" van een deel van Israël ook al in Rom. 11.7. Paulus zag het als zijn persoonlijk missie om deze verharde Joden het evangelie te verkondigen, en met zijn brief wil hij ook de gelovigen uit de volken aanvuren om aan Joden het evangelie bekend te maken.

De verharding van Israël is gedeeltelijk en tijdelijk, aldus de apostel in Rom. 11.25. Dat heeft Paulus al eerder uitgelegd. In Romeinen 11:7 schreef hij dat het uitverkoren deel het heil heeft

verkregen, terwijl de overigen zijn verhard. Er is daarom geen reden om in vers 25 aan een andere verharding te denken. Paulus spreekt nog steeds over dezelfde werkelijkheid.

Die verharding is er "totdat de volheid van de heidenen is binnengegaan." (Rom. 11.25) Paulus memoreerde al eerder dat de verharding van Israël, die uitmondde in de kruisdood van Jezus, tot heil voor de heidenen leidde.

In vers 12 gebruikte Paulus het woord "volheid" ook voor Israël, als tegenstelling tot hun val en hun tekort. Daar duidt het niet op een vooraf vastgesteld aantal, maar op het bereiken van Gods doel als in Christus gelovige Joden. Zo lijkt ook de volheid van de heidenen te spreken over het binnengaan van mensen uit de volken in Gods Koninkrijk door het geloof in Christus. Het idee dat er in het eschaton een specifiek aantal heidenen tot geloof zal komen, en dat dan vervolgens Joden allemaal tot geloof zouden komen, lijkt me niet te passen bij het geheel van Paulus' betoog.

Paulus kijkt niet vooruit naar een verre eindtijd, maar spreekt hij over zijn werk als apostel van de heidenen. Hij hoopt dat hij ook op zijn volksgenoten invloed kan hebben en hen jaloers maken, zodat "ik enigen uit hen zou behouden" (Rom. 11:14). Zijn aandacht ligt dus bij de voortgang van het evangelie in zijn eigen tijd.

Het woord "en zo", of "aldus" waarmee Rom. 11.26 begint, is van groot belang. Het Griekse woord *houtos* betekent in de Romeinenbrief steeds "zo", "op deze wijze", of "op deze manier". We zagen dit in diverse voorgaande hoofdstukken, zoals in Rom. 5.12; 5:18; 6:11. Paulus geeft hier derhalve geen tijdsaanduiding, alsof hij zou zeggen: "daarna zal heel Israël behouden worden." Hij legt uit hoe God Zijn plan uitvoert. En daarbij moet alles wat hij voorheen in de Romeinenbrief schreef, in beschouwing genomen.

Een deel van Israël is verhard. Daardoor is het evangelie naar de volken gegaan. Gelovigen uit de volken, en Paulus zelf, moeten vervolgens het evangelie aan de Joden brengen, opdat ook zij tot geloof komen. "En zo, op deze manier," zal heel Israël behouden worden.

Paulus spreekt niet over een bepaalde periode in de eindtijd waarin God op een andere manier met Israël als volk zal handelen. Hij spreekt over de opdracht van de gemeente in zijn eigen tijd: het evangelie brengen aan de Joden, zodat ook zij in Christus gaan geloven.

Maar wat bedoelt Paulus dan met "heel Israël?" Door de Romeinenbrief heen heeft hij benadrukt dat Gods beloften alleen worden ontvangen door het geloof. Niet allen die uit Israël zijn, zijn Israël (Rom. 9:6). Abraham is de vader van allen die geloven, niet van zijn lichamelijke nazaten (Rom. 4:11-12). Er is geen onderscheid tussen Jood en Griek, want dezelfde Heere is rijk voor allen die Hem aanroepen (Rom. 10:12).

Het woord "heel" (Gr. *pas*) moet niet worden afgezwakt. Paulus spreekt werkelijk over heel Israël. Maar hij heeft in zijn brief laten zien dat voor God, en wat betreft de beloften van God, "heel Israël" niet duidt op het ongelovige deel, en dat wie vroeger niet Zijn volk waren, nu door het geloof in Christus mede-erfgenamen zijn geworden met Abraham. God heeft één volk, en dat ene volk, in zijn geheel, geniet al Gods beloften en zaligheid. Op deze manier worden al Gods beloften uit het Oude Testament waargemaakt voor Israël. En de gelovigen uit de volken zijn deel van dit vol Israël geworden omdat ze door geloof in Christus erfgenamen van Abrahams beloften zijn geworden. Op deze manier wordt "heel Israël zalig." God houdt Zich aan Zijn Woord.

Paulus geeft, denk ik, geen garantie dat iedere Israëliet behouden zal worden. Hij legt uit hoe God heel Israël zal behouden: dat is alleen door geloof in het evangelie van Christus. De teksten die Paulus citeert bevestigen dit:

De Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob. En dit is het verbond van Mij met hen, wanneer Ik hun zonden zal wegnemen. (Rom. 11.26-27)

Dit is geen tekst waarmee Paulus duidt op iets wat nog komen gaat, maar hij wijst juist terug naar wat al is gebeurd. Voor Paulus en de volgelingen van Christus staat vast dat de Verlosser uit Sion is gekomen om de goddeloosheden af te wenden. Voor wie dit geloven geldt Gods verbond. We moeten dit citaat niet lezen als toekomstmuziek, maar als bevestiging van Paulus' boodschap dat door geloof in Christus, die gekomen is, de zonden worden vergeven. Precies daarom is er hoop voor het deel van Israël dat nog verhard is, zegt Paulus. En zoals hij eerder zei dat God Israël niet heeft verworpen, bevestigt hij dit opnieuw:

Zij zijn weliswaar wat het Evangelie betreft vijanden vanwege u, maar wat de verkiezing betreft geliefden vanwege de vaders. Want de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk. (Rom. 11.28-29)

Aan de ene kant zijn zij vijanden wat het Evangelie betreft. Zij verwerpen Christus en verzetten zich tegen de verkondiging van het evangelie. Ze nemen het initiatief om overal in het Romeinse Rijk de jonge gemeentes van volgelingen van Christus het leven moeilijk te maken. Dat ze "geliefden zijn vanwege de vaders" en dat Gods genadegaven en roeping "onberouwelijk" zijn, wil zeggen, dat God niet op zijn beloften terugkomt. De zaligheid is er voor elke Jood die Christus in geloof aanvaard. Dat Paulus geen belofte doet van uiteindelijke verlossing voor alle Joden, is duidelijk uit alles wat hij voorheen schreef. Gods verbondsbeloften zijn voorwaardelijk. Alleen wie geloven hebben er deel aan.

Bij "geliefden vanwege de vaders" moeten we ook de verbinding zien met Rom. 9.4-5. Paulus heeft daar immers de bijzondere voorrechten van Israël opgesomd: de verbonden, de wetgeving, de eredienst, de beloften en de vaders. Dat maakt duidelijk waarom hij nu opnieuw naar "de vaders" verwijst. Romeinen 11 blijkt geen nieuw onderwerp te introduceren, maar de afronding te zijn van een betoog van alle voorgaande hoofdstukken,

Deze recapitulatie aan het slot van Paulus' betoog zien we ook in de volgende verzen:

Want zoals ook u voorheen God ongehoorzaam geweest bent, maar nu ontferming verkregen hebt door hun ongehoorzaamheid, zo zijn ook zij nu ongehoorzaam geworden, opdat ook zij door de aan u bewezen ontferming ontferming zouden verkrijgen. (Rom. 11.30-31)

Paulus spreekt hier tot de gemeenteleden in Rome, en waarschijnlijk tot de niet-joden onder hen. Die waren God voorheen ongehoorzaam. Toch hebben zij ontferming ontvangen. Dat gebeurde juist doordat een groot deel van Israël het evangelie verwierp, zodat Christus werd gekruisigd en het Evangelie naar de volken ging. "Nu" - dus in de tijd van Paulus, toen hij zijn brief schreef - bevonden veel Joden zich in diezelfde positie van ongehoorzaamheid. Maar dat betekende niet dat hun situatie hopeloos was. Integendeel, God wilde de ontferming die de heidenen hebben ontvangen gebruiken om ook die Joden tot geloof te brengen.

Opvallend is dat Paulus spreekt over zijn "nu", over zijn heden. Hij schrijft letterlijk dat de ongelovige Joden "nu" ongehoorzaam zijn" maar dat ze ontferming" kunnen verkrijgen. Zijn blik is

niet gericht op een verre toekomst, maar op de voortgang van het evangelie in zijn eigen tijd. Dat sluit aan bij zijn verlangen om door zijn bediening "enigen uit hen te behouden" (Rom. 11.14).

Daarmee bereikt Paulus de conclusie van zijn betoog. "Want God heeft hen allen in ongehoorzaamheid opgesloten, om Zich over allen te ontfermen." (Rom. 11:32) Wie ongehoorzaam is, is opgesloten onder Gods toorn, maar wie tot geloof komt, mag op Gods ontferming rekenen. Ook hier geeft Paulus geen garantie dat alle Joden tot geloof komen en ontferming vinden. Het gaat om de mogelijkheid van ontferming, niet om de eschatologische zekerheid. Paulus gebruikt het woord "allen" Paulus ook om te zeggen dat "allen" in ongehoorzaamheid zijn opgesloten. Dat letterlijk nemen als beschrijving van Joden staat haaks op Paulus' eerdere woorden over het overblijfsel van gelovige Joden. (Rom. 11.5)

Paulus is terug bij het punt waarmee hij de brief begon. "Allen hebben gezondigd en missen de heerlijkheid van God" (Rom. 3.23). Maar dezelfde God biedt ook aan allen dezelfde weg tot redding aan. Er is geen onderscheid tussen Jood en Griek; dezelfde Heere is rijk voor allen die Hem aanroepen (Rom. 10.12).

Zo blijkt opnieuw dat Paulus in Romeinen 11 geen tweede weg tot behoud voor Israël leert. Ook voor Israël geldt wat hij vanaf het begin van de brief heeft verkondigd: behoudenis is alleen te vinden in Christus, door het geloof.

Na wat Paulus schreef over Gods handelen met Israël en de volken blijft hij verwonderd achter. Hij heeft laten zien dat Israëls ongeloof Gods heilsplan niet heeft verijdeld. Integendeel, God heeft juist dat ongeloof gebruikt om het evangelie naar de volken te brengen. En vervolgens gebruikt Hij de bekering van de volken weer om ook Joden tot geloof in Christus te brengen.

Dat brengt Paulus tot een oproep tot zending, niet tot speculatie over een eindtijd. Hij eindigt met aanbidding.

O, diepte van rijkdom, zowel van wijsheid als van kennis van God, hoe ondoorgrondelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! (Rom. 11.33)

Gods plan had niemand kunnen bedenken. Wie had kunnen voorzien dat de verwerping van de Messias door een groot deel van Israël ertoe zou leiden dat het evangelie de hele wereld zou bereiken? En wie had kunnen bedenken dat God vervolgens juist de gelovigen uit de volken zou gebruiken om Joden tot jaloersheid te verwekken en hen opnieuw tot Christus te brengen?

Geen mens had Gods plan kunnen bedenken. Daarom vervolgt Paulus met woorden uit Jesaja en Job:

Want wie heeft de zin van de Heere gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst iets gegeven, en het zal hem vergolden worden? (Rom. 11.34-35)

Niemand heeft God raad gegeven. Niemand kan aanspraak maken op Zijn genade. Niemand heeft recht op behoud. Zowel Joden als heidenen leven uitsluitend van Gods ontferming. Gods ontferming is de enige grond van het heil. Niet afkomst. Niet de Thora. Niet menselijke inspanning. Niet etnische voorrechten. Alles is genade. God heeft Zijn beloften aan Israël niet losgelaten. Hij heeft Zijn volk niet verstoten. Tegelijk heeft Paulus duidelijk gemaakt dat Gods beloften van zaligheid alleen worden vervuld in Jezus Christus, en voor wie in Hem gelooft. Zowel Joden als heidenen worden behouden op dezelfde wijze: door Gods genade, door het geloof in Christus.



Daarom eindigt Paulus niet met de mens, ook niet met Israël of met de volken, maar met God Zelf:

Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen. (Rom. 11.36)

Uit Hem is het heilsplan voortgekomen. Door Hem wordt het uitgevoerd. Tot Hem is het uiteindelijk gericht. Hem alleen komt daarom alle eer toe, tot in eeuwigheid. Amen.